

A MAGYAR CSODA

1995. február 18-án, szombaton az országos pedagógusfórumra egybeült tanerők a Gólyavár előadótermében e felirat fogadta. „Racionalizáció = modernizáció!” Az egybegyűltek, ki tudja, hányadszor, a magyar közoktatás jövőjéről vitakoztak, a sokat átalakított, sokszor tönkretett közoktatásról, amelynek alapjairól csak a kutatók sejthetik, hol rejtőznek. A vita tárgya három minisztériumi dokumentum volt: a Nemzeti alaptanterv legújabb változata, A közoktatási törvény módosítása és A közoktatás fejlesztésének stratégiája.

Sári Lajos, a Pedagógus Szakszervezet elnöke adta meg a tanácskozás alaphangját. Tiltakozott az ellen, hogy valahol fent azt terjesztik, a pedagógusok nem értik a kormányzati törekvéseket, nem akarják a modernizációt. Akarják, hangsúlyozta, de csak úgy, ha ehhez biztosítják számukra a feltételeket.

A feltételek hiányáról beszélt csaknem minden hozzászóló, kivéve természetesen dr. Báthory Zoltánt, a művelődési tárca államtitkár-helyettesét, aki tudta, hogy támadásozhatnak lesz kitéve, mégis eljött az oroszlánbarlangba. Ez mindenképpen becsülendő.

Szóllósi Istvánné, a Pedagógus Szakszervezet főtitkára, azonnal szembe is támadta, megállapítva, hogy a művelődési kormányzat eltávolodott a 94. június 8-án beígért kormányprogramtól, az általa kiadott három vitaanyagban felrúgja az esélyegyenlőség oly fennen hirdetett elvét. Ma Magyarországon a 3179 önkormányzat közül mindössze 300 olyan van, amelyik az óvodától a középiskoláig tart fenn oktatási intézményeket. A többi nagy- vagy kisközszegben többnyire hiányzik a középiskola. A Művelődési Minisztérium szakemberei csak arról beszélnek ugyan, hogy új képzési szinteket akarnak kialakítani, valójában azonban úgy alakítják át az iskolaserkezetet, hogy a kisközségek lakói még hátrányosabb helyzetbe kerülnek. Az önkormányzatoknak ugyanis – ezt támasztotta alá több hozzászólás is – a pénzühiány miatt nem lesz érdekük nyolc-, tíz- vagy tizenkét osztályos iskolákat fenntartani. A gyerekek nagy része – mint a Horthy-rendszerben – tizenkét éves korában kénytelen lesz abbahagyni a tanulást, ezzel tovább növelve az amúgy is katasztrofális munkanélküliséget. A tanárok sem járnak jól, hiszen az új minisztériumi módi szerint nem mérték fel, hányan válnak majd közülük munkanélkülivé. Mindez nem történt volna meg, ha a kultusztárca stratégiájának kialakítása előtt alapos felméréseket végez arról, mi lesz a diákok és a pedagógusok sorsa. A minisztérium, mint már oly sokszor, megint a „belső tartalékokra” hivatkozik, mintha a pedagógusok nem lennének már amúgy is eléggé túlterheltek, mintha az iskolák pazarolnának, és még lenne mit elvenni tőlük. A minisztérium nagyon téved, hangsúlyozta Szóllósi Istvánné, ha az iskolákat és a gyerekeket ki akarja tenni a piaci versenynek. Az agyonmódosított NAT-ról is kiderítette, hogy az nem más, mint tróji faló. Az Alkotmány szerint ugyanis a közoktatás ingyenes. A NAT előírja majd a kötelezően megtanítandó anyagot, ez azonban a szükséges ismereteknek csak negyvenötven százalékát tartalmazza. Az állami költségvetés csak ezt a kötelező minimumot vállalja, a többit áthárítja az önkormányzatokra. És mi lesz akkor, ha az önkormányzatnak nem lesz erre pénze? Ki lesz a felelős a közoktatási rendszer visszafejlesztése miatt?

Nem lehet tudni, kit képvisel a művelődési minisztérium, miért hagyja magukra a kis iskolákat, a tanárokat, miért feledkezik meg létének értelméről, a diákról.

Báthory Zoltán még ezek után sem vesztette el a humorérzékét, mondván, mindig nagy élvezet számára a főtitkár asszonnyal vitakozni. Rögtön hozzátette: „Én hallgatom a másik félre, és ha meggyőztek, módosítom a véleményemet... Én nyílt kártyákkal játszom.” Később azt is mondta, hogy nem akarja átruházni a felelősséget, de tulajdonképpen nem válaszolt Szóllósiné kérdéseire, hanem elmondta, hogy a közoktatás modernizációs folyamata már a hatvanas-hetvenes években elkezdődött, és a fejlesztést legfőképpen eddig is a gazdasági nehézségek akadályozták. A csüggedők vizsgáztatására azonban elővette az oktatási program „orientációs cölöpjeit”. Ezek egyike volt az általános képzés teljessé tétele tizenhat éves korig, a zsákutács iskolatípusok megszüntetése, a szabad iskolaválasztás. Megszűnt a pedagógusok központilag szabályozott irányítása, ma már nagyobb a mozgásterük, de a tanárok kultúráját is meg kell változtatni, hogy a tizenhat-tizennyolc évesek hetvenöt-nyolcvan százaléka középiskolába járhasson, és ezzel megteremtődjék az ország intellektuális bázisa. Ha ezt nem valósítjuk meg, még közép-európai marginális szerepünket is veszélyeztetjük. A professzor úr természetesen védelmébe vette gyermekét, a NAT-ot: a képzési szintek létrehozásával nem szűnik meg az átjárhatóság, ezt a különböző iskolatípusok biztosítják. Kérte a résztvevőket, minél többen küldjék el véleményüket, mert a NAT vitáit

március 15-én lezárják, hogy az új tanévben már eszerint oktathassanak.

A PDSZ-vezetőből Fidesz-alelnökké előlépett Pokorni Zoltán, aki a parlament oktatási bizottságában olyan sokat profitál a PSZ-szel folytatott korábbi vitákból, arra figyelmeztette a jelen lévő parlamenti képviselőket is, vigyázzanak, nehogy idén is az történjen, mint 1993-ban, amikor a parlament nyáron tárgyalta a közoktatási törvényt. Nagyon fontos, hogy az ellenzéki pártokat is bevonják a törvény módosításába, mert az új törvény hosszú távon határozza meg a közoktatást, amelynek fejlesztése minden pártnak érdeke. Nem ért egyet a totális reform kierőszoalásával, a „tízosztályos elfekvők” mindenáron való bevezetésével.

Kis Papp László, a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezetének elnöke, szóvá tette, hogy a közoktatás és a felsőoktatás koncepcióját egymástól függetlenül dolgozták ki, és hogy a művelődési tárca késik: az állásfoglalásában tett tizenkét ígéretből mindössze három és felet tartott meg. Keserűen jegyezte meg, hogy egy adjunktusnak, akinek négy gyereke van, a fizetésemelés után 3800 forinttal csökkent a nettó keresete.

Miklósi László, a Történelemtanárok Egyesületének ügyvezetője szerint jó dolog, hogy végre együtt tárgyalhatják a három dokumentumot. De melléfogásnak tartja a sorrendet, hiszen a stratégiára kell épülnie a közoktatási törvénynek, arra pedig a NAT-nak. Elfogadhatatlan, hogy a miniszter a Köznevelési Tanács összetételének módosításával formálissá kívánja tenni ezt a szervezetet. Fodor úr elképzelése szerint az érintett szakmai szervezetek javaslatot tehetnek a tanács tagjaira, de ő határozná meg, ki kerülhet be. A másik újítás az lenne, hogy a tanács kizárólag olyan kérdéseket tárgyaljon, amelyeket a miniszter akar. Miklósi László szerint a Köznevelési Tanács nem tanácsadó testület, hanem szakmai. Az 1989 óta immár negyedik kormány sem végeztet el olyan alapvető kutatásokat, amelyek kimutatnák, hogy az iskolaserkezet módosítása milyen következményekkel járhat. A tízosztályos általános iskola csak abban az esetben lenne kívánatos, ha lehetőség lenne arra, hogy a nyolcosztályos iskolák fölfelé bővüljenek. Ehhez azonban sem az anyagi, sem a technikai, sem a személyi feltételek nincsenek meg, ezért a minisztérium tervezete lefelé nivelálná az iskolarendszert, hiszen a pénztelenség miatt az önkormányzatok inkább a hatosztályos iskola fenntartásában érdekeltek. A tervezet szerinti alapvizsgarendszer bevezetésével az érettségire adó iskolák tarthatatlan helyzetbe kerülnek. Amennyiben minden iskolatípusban egységes követelményrendszer szerint történnek a vizsgák – márpedig az átjárhatóság ezt követelné –, az igen alacsony színvonalú lenne, ezért a gimnáziumokban, egyes szakközépiskolákban komolytalanná válna. Ennek következtében az érettségi értéke is csökkenne. Külön probléma a 16 éves korban történő vizsgáztatás abból a szempontból, hogy a tanulók életkori sajátosságai miatt biológiai, pszichikailag még kevésbé alkalmasak a vizsgára való felkészülésre.

Az iskolaserkezet és a nemzeti alaptanterv nem választható el egymástól. A történelemtanításban is az átjárhatósággal van probléma. A nemzeti alaptanterv szerint kronologikus a történelemtanítás. A minisztérium elképzelése szerint a hat elemi után a hetedik osztályban kezdődne a történelemtanítás. Ez még nem lenne baj, mert ha az iskolák mindegyike tízosztályos lenne, végig tudnák tanítani a történelmet. De ha a tanuló nyolc osztály elvégzése után át akar lépni a megmaradó hagyományos középiskolai típusok valamelyikébe, a történelemtanítás folyamata félbeszakad. A nyolc osztály alatt a gyerek csak a középkorig jut el, de a hagyományos gimnáziumba csak az alapvizsga letételével kerülhet be. Ezen a vizsgán pedig tudni kell az újkor és a legújabb kor történetét is.

Felhívta a figyelmet, hogy a Történelemtanárok Egyesülete március 10. és 12. között konferenciát szervez a NAT-ról, amelyre minden érdeklődőt várnak.

Báthory professzornak – és a képviselők nagy részének is – a szünet után nem sokkal lejár a tanácskozásra szánt ideje, pedig még több mint tizenötven mondták el lesújtó véleményüket közoktatásunk helyzetéről. Ezeket magnóra vették, és a tanácskozás jegyzőkönyvét utánuk fogják küldeni, sőt minden megyei alapszervezethez is eljuttatják. A sok vélemény közül mégis hadd emeljek ki egyet, egy békéscsaba pedagógus, Szilágyi Rózsa megdöbbentő hozzászólását: az a magyar csoda, hogy az iskolák ilyen kevés pénzből ilyen magas színvonalú munkát képesek végezni. Sajnos sem az örménykútiak jankijáltásait, sem a többi kis település panaszát nem hallják meg fent. Az iskola púp a kormány hátán.

(udvarhelyi)